

Ordinarie arbetstid i läkaravtalet Läget för ändringarna i arbetstiden

1. Promemorians syfte

Avtalsparterna i läkaravtalet har i sitt ställningstagande år 2016¹ konstaterat att det är ändamålsenligt för de nuvarande kommunerna och samkommunerna att inte ingå nya lokala avtal eller införa nya arrangemang som gäller arbetstiden och lönerna.

Eftersom avtalsparterna flera gånger blivit kontaktade framför allt i fråga om användningen av ordinarie arbetstid har parterna beslutat ge de lokala aktörerna anvisningar genom denna promemoria.

Avtalsparterna uppmanar i regel kommunerna och samkommunerna att fortfarande avhålla sig från nya lokala avtal och arrangemang som gäller arbetstiden och lönerna. När det är fråga om ändringar som görs på arbetsgivarens initiativ kan användningen av den ordinarie arbetstiden, i avvikelse från ställningstagandet år 2016, ändras med iakttagande av riktlinjerna i promemorian. Lokala avtal gäller framför allt ersättningsnivån.

2. Förhandlingar om en revidering av läkaravtalet för landskapens behov

Om vård- och landskapsreformen går igenom får landskapen ansvaret för social- och hälsovården år 2020. Också serviceproduktionen övergår från kommunerna till landskapen, och läkarna, tandläkarna och veterinärerna byter arbetsgivare 1.1.2020.

Det har redan länge förts förhandlingar om en revidering av läkaravtalet, och hösten 2017 testades ramar för ett nytt slags lönesystem. Den uppskjutna vårdreformen avspeglar sig också på avtalsförhandlingarna. KT och Läkarkartellen har som mål att det nya läkaravtalet ska iakttas i både landskapen och deras bolag.

Om vård- och landskapsreformen inte genomförs kommer förhandlingsparterna att göra en bedömning av i vilken mån läkaravtalet trots det borde ändras.

Arbetstidsarrangemangen är en del av organiseringen av serviceverksamheten. Särskilt i stora verksamhetsenheter har man redan länge upplevt att det behövs flexibla arbetstidspraxis. Flexibla arbetstidsarrangemang kommer antagligen att få en allt större betydelse om vård- och landskapsreformen och valfriheten blir verklighet. När marknaden öppnas ökar också konkurrensen.

Förhandlingarna om ett läkaravtal för landskapen och deras bolag pågår fortfarande. Det är inte ändamålsenligt att tillämpa nya löne- och arbetstidsbestämmelser förrän landskapen bildats, eftersom bestämmelsernas innehåll eventuellt kommer att avvika betydligt från de nuvarande bestämmelserna.

En revidering av arbetstidslagstiftningen är också på gång. Om de planerade ändringarna i arbetstidslagen genomförs måste behoven av att utveckla arbetstidsbestämmelserna i läkaravtalet bedömas också utifrån de nya bestämmelserna i arbetstidslagen.

---

¹<https://www.kt.fi/sv/nyheter-och-pessmeddelande/2016/lakaravtal-for-landskapen>

Parterna anser att man måste vänta på att arbetstidslagen behandlas i riksdagen innan det är möjligt att göra ändringar i läkaravtalets arbetstidsbestämmelser.

Den arbetsgrupp som behandlat lagrevideringen gav ett betänkande sommaren 2017. Enligt betänkandet skulle man i motsats till nuläget inte längre genom kollektivavtal kunna avtala om att jour på arbetsplatsen räknas som arbetstid endast till den del som arbete utförs. Bland jourformerna kommer ändringarna således att gälla framför allt avvikande arbetsplatsjour.

I betänkandet föreslås också en bestämmelse om maximal arbetstid och en s.k. opt-out-möjlighet, som innebär att den maximala arbetstiden undantagsvis kan överskridas. Om förslaget går igenom skulle det också medföra förändringar i bestämmelserna om dygnsvila.

Förhandlingar förs alltså om en revidering av hela läkaravtalet. Därför är det inte ändamålsenligt att avtala om till exempel enbart förläggningen av den ordinarie arbetstiden i det kommunala tjänstekollektivavtalet för läkare 2018. Det är klokt att genomföra arbetstidsreformen i sin helhet i samband med lönereformen.²

3. Nuvarande principer för förläggningen av den ordinarie arbetstiden

Enligt läkaravtalet är den ordinarie arbetstiden 38 timmar 15 minuter per kalendervecka. Tjänstetid eller skiftarbete definieras inte i avtalet. Det finns inte heller några närmare bestämmelser om förläggningen av den ordinarie arbetstiden, så tiden då den ordinarie arbetstiden börjar och slutar kan variera.

Den operativa verksamheten har dock styrts av Läkarförbundets och Tandläkarförbundets ställningstaganden. Enligt dem är ordinarie arbetstid efter klockan 16 möjligt endast i begränsad utsträckning, och arrangemanget ska basera sig på frivillighet och ersättas enligt ett lokalt avtal.

Gränsdragningen mellan ordinarie arbetstid och jour har behandlats i KT:s cirkulär 8/2014.³

4. Åtgärder innan arbetstidsbestämmelserna i läkaravtalet revideras

Avtalsparterna uppmanar i regel kommunerna och samkommunerna att fortfarande avhålla sig från nya lokala avtal och arrangemang som gäller arbetstiden och lönerna. När det är fråga om ändringar som görs på arbetsgivarens initiativ kan användningen av den ordinarie arbetstiden, i avvikelse från ställningstagandet år 2016, ändras med iakttagande av riktlinjerna i promemorian. Lokala avtal gäller framför allt ersättningsnivån.

Om arbetsgivaren behöver ändra de arbetstidsbestämmelser som iakttas normalt är det viktigt att den personal som ändringen gäller ges möjlighet att påverka planeringen av de nya verksamhetsmodellerna ända från början. Det skapar bättre förutsättningar för lyckade förändringar och ett fungerande system. Dessutom bör arbetsgivaren öppet informera den berörda personalen om hur planerna framskrider.

² Se bilaga 4 till underteckningsprotokollet i läkaravtalet 2017. <https://www.kt.fi/sv/avtal/lakare/2017/underteckningsprotokoll/bilaga-4-det-framtida-arbetstidssystemet>

³ Läs mer i KT:s cirkulär <https://www.kt.fi/sv/cirkular/2014/8/jourbestammelser-lakta>

När arbetstidspraxis ändras är det oftast fråga om att svara mot kundernas förändrade behov. Samtidigt kan tjänsteinnehavarna och arbetstagarna dra nytta av mer flexibilitet i arbetstiden. I bästa fall har alla nytta av förändringen: patienten, arbetsgivaren och den anställde.

Innan förläggningen av den ordinarie arbetstiden ändras borde åtminstone följande saker utredas med de förtroendemän som representerar läkarna och tandläkarna:

- Grunderna och målen för förändringen:
  - om kundkretsen är den samma eller delvis en annan
  - om det är fråga om att förbättra tillgången till tjänster
  - hur man ska kunna svara på en ökad efterfrågan på tjänster (observera resurserna; den ordinarie arbetstiden ökar inte av att den förläggs till en annan tidpunkt)
- Vilken stödpersonal och serviceproduktion som behöver vara tillgänglig (t.ex. vårdpersonal, instrumentvård, mottagningsverksamhet, säkerhet, städning)
- Vilka spelregler som gäller för den ändrade mottagningsverksamheten, t.ex. hur den ordinarie arbetstiden förläggs och hur ofta arbetstiden infaller efter klockan 16
- Vilka kostnader förändringen föranleder och vilka ersättningar som betalas
- Uppföljning av förändringen

Löneändringar till följd av förändringen kräver en överenskommelse med förtroendemannen.

Om ett lokalt avtal ingås om ersättningarna ska avtalet gå ut senast 31.12.2019.

5. Exempel på lokal praxis/lokala avtal

Förhandlingsparterna har samlat exempel på lokal praxis och lokala avtal som tillämpas.

Exempel: Kvällsmottagning i ny arbetsmiljö

Bakgrund: Nya hälsostationer och utvidgad verksamhet har medfört behov av längre öppettider på vardagskvällar på vissa verksamhetsställen och för vissa tjänster.

Lösning: Läkarna arbetar mellan 7 och 20 från måndag till fredag. På morgnarna börjar en läkare klockan 7 och två fortsätter att arbeta kl. 16–20. Varje läkare har kvällsarbete cirka två gånger i månaden och börjar klockan 7 en gång i månaden. Arbetsgivaren betalar förhöjda ersättningar enligt det lokala avtalet klockan 7–8 och 16–20. Ersättningen är störst under morgontimmen och klockan 18–20.

Exempel: Sjukvårdsdistriktet behöver utföra tidsplanerade operationer senare på eftermiddagen eller tidigt på kvällen.

Bakgrund: Då operationssalar stängts för renovering behöver läkarna arbeta också kvällstid. Operationerna koncentreras, eftersom det råder tillfällig brist på operationssalar. Det förutsätter att operationer utförs ända till klockan 20.00 under andra vardagar än fredag.

Lösning: Tillsammans med förtroendemannen utarbetades anvisningar om att ordinarie arbetstid är kl. 7.00–20.00 från måndag till torsdag och kl. 8.00–16.00 på fredagar. Kvällsarbete kan planeras för en läkare 2–3 gånger i månaden. Den förhöjda ersättningsnivån baserar sig på ett lokalt avtal. Om resurserna inte ger möjlighet till ersättning i form av ledighet, betalas ersättningarna i pengar.

Exempel: Flexibel arbetstid infördes för läkarna och tandläkarna.

Bakgrund: Syftet med att införa flexibel arbetstid var både att effektivisera verksamheten och att skapa mer flexibilitet för de anställda.

Lösning: I samkommunen för social- och hälsovård ingicks ett lokalt avtal om att läkarkåren kan omfattas av flexibel arbetstid.

På morgonen infaller flextiden mellan klockan 6.30 och 9.00. Den första mottagningstiden kan inte börja samtidigt som flextiden och den sista patienten tas in i god tid innan flextiden slutar.

I slutet av dagen infaller flextiden mellan klockan 14.30 och 18.00. För ordinarie arbetstid betalas det ingen extra ersättning.

Enligt arbetstidslagen ingås ett avtal om flexibel arbetstid mellan arbetsgivaren och respektive tjänsteinnehavare, men det är chefen som bestämmer om tjänsteinnehavarens uppgifter är sådana att flexibel arbetstid kan tillämpas och inom vilka gränser arbetsdagen kan börja och sluta. Saldot för ordinarie arbetstid kan vara högst 40 timmar på plus och högst 10 timmar på minus. Saldotimmarna kan också tas ut som hela lediga dagar. För att saldot ska kunna ändras till ledighet måste läkaren/tandläkaren ha stämplat regelbundet.

Exempel: Komprimerad arbetstid, dvs. planering av arbetstiden i mottagningsverksamheten så att arbete och fritid kan samordnas

Bakgrund: En tandläkare fullgör sin ordinarie veckoarbetstid på fyra dagar.

Lösning: Hälsocentralen håller normalt öppet från måndag till fredag. Tandläkaren arbetar tillsammans med ett arbetspar. På tandläkarens och arbetsparets begäran har arbetet planerats så att det utförs fyra dagar i veckan. Arbetsskiftet är cirka 8.30–18.00.